

Een vreemde in het oerwoud

De vele romans van Albert Helman zijn nu nauwelijks meer te lezen (en, God zij mijn getuige: ik heb het geprobeerd): veel te gezwollen, hyperromantisch, op een vooroorlogse manier gedateerd. Maar dat geldt nu juist niet voor zijn reis-journaal *Het einde van de kaart* dat Franc Knipscheer, groot promotor van Caribische literatuur, opnieuw uitbrengt.

'Renaissancemens' wilde Lou Lichtveld, alias Albert Helman, zijn, van alle markten thuis: als musicus, componist, taalkenner, schrijver, politicus, activist in de Spaanse Burgeroorlog, minister, diplomaat. Wanneer hij na de oorlog als journalist terugkeert in zijn geboorteland Suriname om de eerste parlementsverkiezingen te verslaan, wordt hem meteen gevraagd minister van Onderwijs en Volksgezondheid te worden. Zijn daadkracht brengt hem echter spoedig in een venijnig conflict met de ziekenhuisdirecteur, die de Creoolse

marktvrouwen tegen hem mobiliseert, waardoor Lichtveld binnen twee jaar aftreedt. Hij bekleedt nog allerlei ambten als het voorzitterschap van de Rekenkamer, maar heeft weinig om handen als hem in 1955 gevraagd wordt mee te gaan op een expeditie naar de witte plekken achter 'het einde van de kaart'.

Dat idee spreekt zijn romantisch gemoed bijzonder aan: een reis naar het onbekende, ongewisse binnenland, nog nauwelijks door blanken betreden. Het doel is de loop van de rivieren boven de 'vallelen' in kaart te brengen: de Lawa, de Litani, de Tapanahony. En wat die laatste betreft in het bijzonder de mogelijkheid haar de andere kant op te laten stromen, teneinde het grote Van Blommesteinstuwmeer in het centrum van Suriname van water te voorzien, dat in deze jaren juist wordt ontworpen ten behoeve van de bauxietverwerking en watervoorziening van Paramaribo.

Helman schrijft een spannend verslag van de tocht, waarbij met

kunst- en vliegwerk de talloze woeste soela's of stroomversnellingen gepasseerd moeten worden die telkens opnieuw opdoemen. Hij is een scherp waarnemer van de indianen en de bosnegers (mocht je toen nog zeggen) die langs de rivieren leven, van hun voorkomen, hun gedrag en hun gewoonten. Indianen genezen hem met een kompres van natuurkruiden van een beenwond en het mooiste moment komt als een oude indiaanse vrouw hem zegt: "Je bent een van ons." Dat klopt, Helman heeft een indiaanse grootmoeder (kijk maar eens naar zijn foto) en is op zijn afstamming van Surinamese oerbevolking niet weinig trots.

Maar hij doet nergens alsof hij daar eigenlijk thuis hoort. Hij blijft, zij het met lichte spijt, een stadsmens, een vreemde in het oerwoud, waarvoor hij soms een 'oerangst' ervaart. En hoe langer de reis duurt, des te vaker ziet hij de bewoners van het binnenland als de echte, onbedorven mensen. 'Daar stonden we dan, de als zot-

ten aangeklede dwazen, tegenover de eerlijk-naakten.' In diepe, haast beate bewondering schetst hij een naakt wasmeisje ('Ingres en Cezanne' ineen). Op de terugweg belijdt hij reeds zijn afkeer van 'het steeds gedoe' dat hem weer te wachten staat: 'Inwendig ben ik weer een 'wilde' geworden, zoals ik oorspronkelijk als nog niet 'opgevoed', nog ongeconditioneerd klein kind moet zijn geweest.'

Zes jaar later wordt hij als Surinamer benoemd tot gevolmachtigd minister op de Nederlandse ambassade in Washington.

JOHN JANSEN VAN GALEN

Albert Helman: *Het einde van de kaart*, In de Knipscheer, € 19,50